

SAT-2B.313-1-L-15

CONTESTING ENTRIES IN THE COMMERCIAL REGISTER. GROUNDS, PROCEEDINGS, CHALLENGES, RECOMMENDATIONS.

Zarya Ivanova Salova, PhD student
Department of Civil Law,
University of Ruse „Angel Kanchev”, Bulagaria
tel.: +359 886711288
e-mail: zarya.ivanova@yahoo.com

Abstract: *The entries in the commercial register go with the presumption that such entries are legally accurate and true to the facts of reality. Such is after all the core purpose of the commercial register, namely to grant awareness and to protect public interest. Although commercial register entries are a claim for the existence of certain circumstances, in practice this claim may not always match the actual state of affairs. In other cases the registry proceedings turn out to be substantially flawed in terms of legal requirements. Such inconsistency between entries and facts, on one hand, resp. with the applicable legal provisions, on the other hand, calls for establishing adequate mechanisms for restoring the relevance between entries and real state of affairs, while following all legal requirements.*

The report provides analysis of the legal grounds for contesting trade register entries, addresses the applicable proceedings and identifies certain practical and legal challenges along with their possible future solutions.

Keywords: commercial register, contesting entries, legal framework, challenges, solutions.

JEL Codes: K410, K420

1. Основания за защита срещу вписването

С вписването на обстоятелствата и обявяването на актовете в търговския регистър се създава постановката, че същите са действителни и съществуват. Такава в крайна сметка е ролята и целта на търговския регистър, а именно да осигури информираност и доверие и да гарантира стабилност на общественно-икономическите отношения. В този смисъл, вписването има оповестителен характер, снабдено е с формална доказателствена сила и в редица случаи има конститутивно действие.

Всяко вписване в търговския регистър удостоверява, до оспорването му и до установяване на неговата нередовност, наличността на подлежащо на вписване обстоятелство, съществуващо актуално и с представеното при вписването съдържание, заявено от надлежно овластено лице и отразено чрез валидно действие от компетентен орган. Това се дължи на презумпцията за истинност и достоверност на вписванията в търговския регистър.

При положение че вписването само по себе си не дава да се разбере дали същото е извършено по изискуемия ред и дали фактическата обстановка наистина съответства на удостоверителното твърдение, последното е обвързващо и когато вписването е нередовно, докато тази нередовност бъде установена. От съществено значение тук е, че, макар и вписването да представлява твърдение относно определени обстоятелства и тяхното надлежно отразяване, то не е тъждествено с тях.

В този смисъл, не са ли изпълнени законовите реквизити за валидно вписване, не отговаря ли фактическото положение на отразените обстоятелства с вписването, същото е порочно и може да бъде атакувано като такова.

Без значение е дали зад нередовното вписване стои умисъл. Оспорването се извършва по предвидения законен ред, относим към конкретния порок.

2. Производства за защита срещу вписвания

Предвид правния и публичен ефект на вписванията и отчитайки вече коментираната възможност в някои случаи отразеното в търговския регистър да не отговаря на действителността, нормативната уредба предвижда нарочни механизми за атакуване на извършени вписвания в търговския регистър. Производства за защита срещу вписване и

техните особености са разгледани по-нататък в изложението. Независимо от реда, по който се осъществява защитата, някои общи положения са валидни за всички производства:

Правото да се атакува вписването не е предоставено на неограничен кръг лица, а принадлежи само от определена категория субекти, на които законът осигурява тази възможност. Това най-общо са лицата, в чиято правна сфера се отразява вписването и резултатът от неговото оспорване.

Независимо от конкретното основание, за да упражнят своето право на защита срещу вписване, носителите му следва да предявят иск пред компетентния съд по седалище на субекта, по чиято партия е извършено вписването. Производството пред съда е спорно.

При уважаване на иска съдът служебно изпраща решението на Агенция по вписванията, която има задължение да премахне порочното вписване, в които случаи се извършва същинско заличаване на обстоятелството от търговския регистър.

Заличаването прекратява действието на вписването занапред (чл. 8 ЗТРРЮЛНЦ), с изключение на случаите на нищожно вписване, което по своето естество не поражда правно действие.

2.1. Отмяна на решения на общото събрание на дружество

В хипотезата на чл. 74 от Търговския закон (ТЗ) искът се предявява пред окръжния съд по седалище на дружеството. Искът се предявява от акционер или съдружник срещу дружеството, чието общо събрание е приело оспорваното решение. В делото може да встъпи всеки член на дружеството и да поддържа иска, дори ако ищецът се откаже от иска или го оттегли.

Въпреки качеството акционер или съдружник, не във всички случаи може да се приеме, че за ищеца е налице интерес от водене на делото.²⁸⁷ Интересът трябва да е конкретно свързан с претендираната отмяна, да е актуален към момента на исковата претенция и уважаването ѝ трябва да може да доведе до възстановяване на правното положение на ищеца в дружеството отпреди приемане на решенията на общото събрание.²⁸⁸

За предявяване на иска чл. 74, ал. 2 ТЗ определя преклузивен срок, с изтичане на който се погасява правото да се търси защита срещу вписването на това основание. В този смисъл, противно на виждането, изразено от Живко Сталев²⁸⁹, истинността на вписването не може във всички случаи да бъде проверявана неограничено във времето.

Предпоставка за отмяна на решението на общото събрание, въз основа на което е направено вписването в търговския регистър, е решението да противоречи на повелителните разпоредби на закона или на дружествения акт. За да се произнесе, съдът проверява не само дали общото събрание е приело решенията в съответствие с всички приложими норми и изисквания, но и дали е спазена процедурата по свикването, провеждането и документирането на общото събрание. Съдът е ограничен само до наведените от ищеца съображения за отмяна на решението на общото събрание и не ангажира собствени доводи в насока порочността на това решение²⁹⁰.

Решението, с което съдът уважава иска, е основание за заличаване в търговския регистър на извършеното вписване. Решението има конститутивно действие. Съдът изпраща служебно влязлото в сила решение до Агенция по вписванията за незабавно заличаване на вписването в търговския регистър. С право да искат заличаване на основание съдебния акт разполагат също заинтересованото лице и прокурорът.

Производството по отмяна на решение на общото събрание на дружество по същество съдържа установяване на порок на фактическия състав на решението на общото събрание,

287 Решение № 27 от 22.04.2021 г. на ВКС по т. д. № 240/2020 г., I т. о.

288 Решение № 174 от 5.02.2021 г. на ВКС по т. д. № 1748/2019 г., II т. о.

289 Сталев, Ж., Търговски регистър, 1994, стр. 224 – 266

290 По този въпрос – ТР № 1/2002 г. на ОСГК на ВКС

послужило като основание за вписване, което от своя страна прави това вписване неведовно поради недопустимост или несъществуващо обстоятелство. Така искът по чл. 74 ТЗ (съотв. исковите за отмяна на решения на ръководни органи на кооперации и юридически лица с нестопанска цел) се явява специален по отношение на този по чл. 29 ЗТРРЮЛНЦ.

2.2. Съдебен надзор по Закона за кооперациите

Компетентен да разглежда исковите по чл. 58 от Закона за кооперациите е районният съд по седалище на кооперацията. В сравнение с дружествата по Търговския закон, тук кръгът на легитимирани ищци е по-широк и освен кооператорите включва контролния съвет, кооперативния съюз и прокурора. В останалите аспекти производството и действието на съдебния акт са аналогични на тези по чл. 74 ТЗ.

С цел ограничаване на неблагоприятните последици от оспорваните незаконосъобразни актове, съгласно чл. 61 от ЗК, съдът може да спре изпълнението на обжалваното решение или действие до постановяване на решение по делото.

2.3. Съдебен контрол на решенията на общото събрание на сдруженията

Съдебен контрол по отношение на решенията на общото събрание на сдруженията е предвиден в ал. 4 на чл. 25 от ЗЮЛНЦ. Компетентен да разгледа спора е окръжният съд по седалището на сдружението. Легитимирани да подадат иска са членовете на сдружението, неговите органи, както и прокурора. Пред съда може да се оспорва законосъобразността на решенията и тяхното съответствие с устава.

В този смисъл, ищецът разполага с правото да иска отмяна на решения на общото събрание на сдружението на материалноправни или процесуалноправни основания. Искът се предявява срещу сдружението и е конститутивен по своя характер.

Интересът и в това специално производство се преценява с оглед конкретните обстоятелства, от гледна точка на това дали решението засяга права на ищеца, налице ли е интересът към момента на предявяване на исковата претенция, ще се отрази ли отмяната на решението в правната сфера на ищеца.²⁹¹

Така например, при решение за изключване на член на сдружение е налице санкционна мярка, водеща до прекратяване на членството в сдружението, и поради това единствено лицето, спрямо което тя е приложена, е заинтересовано да поиска от съда отмяна на решението на общото събрание за изключване, за да бъде възстановено занапред прекратеното членствено правоотношение. Предпоставка за предявяване на иска е изключеното лице да е придобило по надлежния ред качеството "член на сдружението" и да притежава това качество към момента на вземане на решението за изключване.²⁹²

В производството по чл. 25, ал. 6, вр. с ал. 4 от ЗЮЛНЦ, съдът разглежда и се произнася само по отношение на пороците на атакуваните решения, наведени с исковата молба, като няма свободата по свой почин да установява и обсъжда други съображения в посока порочността на решенията на общото събрание.²⁹³

При оспорване на решения на общо събрание на сдружение законът също въвежда преклузивен срок за предявяване на исковата претенция, който е едномесечен от узнаването на решението, но не по-дълъг от една година от приемане на решението.

Заличаване на вписването се извършва незабавно, след служебно изпращане на влезлия в сила съдебен акт на Агенция по вписванията или по искане на заинтересованото лице или на прокурора (чл. 30, ал. 2, вр. чл. 30, ал. 1, вр. чл. 14 ЗТРРЮЛНЦ).

2.4. Защита срещу вписване по Закона за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел

291 Решение № 1328 от 25.11.2022 г. на СГС по т. д. № 961/2022 г.

292 Така в Решение № 81/25.04.2017 г. по т. д. № 563/2017 г. по описа на ВКС, Т. К., II т. о.

293 Така относно отмяна на решения на общо събрание на търговско дружество в Решение № 109/25.06.2010 г. по т. д. № 860/2009 г. по описа на ВКС, Т. К., II т. О., разрешението по което е приложимо и при иск за отмяна на решение на общо събрание на сдружение

За реализирането на защитата от вписване по реда на чл. 29 ЗТРРЮЛНЦ законът предвижда вписването да се атакува в някоя от следните форми на порочност: нищожност или недопустимост, както и несъществуване на вписано обстоятелство. Понятията нямат легални дефиниции, ТР № 1/2002 на ОСГК на ВКС дава определения за тези пороци на вписванията, в контекста на принципите на търговската регистрация, като разбирането и тълкуването им се оформя с развитието на стопанските отношения и релевантната съдебна практика.

Посоченият иск се предявява само когато не са налице предпоставките за оспорване в рамките на специалните производства за защита от вписване. Това правило не е относимо към еднолични дружества с ограничена отговорност, чийто решения могат да се атакуват директно по реда на чл. 29 от ЗТРРЮЛНЦ.²⁹⁴

Така например, съгласно възприетото с посоченото по-горе Тълкувателно решение № 1 от 06.12.2002 г., въпросите относно вземането на решение на общо събрание на дружество при спазване на установените в закона и дружествения договор императивни норми, са от значение за законосъобразността на решението. Тази законосъобразност, обаче, би била предмет на разглеждане в рамките на исково производство по чл. 74 от Търговския закон, но не попада в хипотезите по чл. 29 ЗТРРЮЛНЦ.

Право да предявят иска по чл. 29 ЗТРРЮЛНЦ имат лицата с правен интерес, както и прокурорът.

За да е налице правен интерес от предявяване на иска, същият следва да е предявен от лице, чието правно положение се засяга, зависи от вписаното обстоятелство и би се променило вследствие на заличаването му. Правният интерес трябва да е налице не само към момента на предявяването на иска, но и във всеки момент от развитието на производството.

При иска по чл. 29 ЗТРРЮЛНЦ преценката за наличие на правен интерес е винаги конкретна. Тази преценка е обусловена както от твърденията за засегнати съществуващи реални права на ищеца и вида на търсената защита, така и от възможността като последица при успешно провеждане на иска, да се постигне целеното изменение на съществуващото правно положение на ищеца.²⁹⁵ Така например, ако малолетно лице – наследник на съдружник, атакува с иска по чл. 29 ЗТРРЮЛНЦ вписване на прехвърлянето на дялове на наследодателя, това лице не би имало правен интерес, тъй като по закон няма право да встъпи в членствени правоотношения. В този смисъл, дори ако вписването бъде заличено, това обстоятелство само по себе си не би ползвало малолетното лице от гледна точка на последиците от заличаването. Лицето би могло да предяви само имуществени претенции съразмерно на дела си по отделен исков ред.

За разлика от отмяната на решение на общото събрание на дружество, при което със съдебното решение се създава ново правно положение, посредством иска по чл. 29 ЗТРРЮЛНЦ съдът установява нередовността на вписването в някоя от формите, посочени в ал.1 на същата разпоредба – нищожност, недопустимост, вписване на несъществуващо обстоятелство.

2.4.1. Нищожност на вписването

За да е налице нищожно вписване, порокът следва да се отнася до съществени елементи от фактическия състав на вписването и непоправимо да засяга неговата същност и цели до степен, в която изобщо не може да се говори за производство по вписване в търговския регистър. Нищожност на вписването има, например, когато същото е направено от лице, което няма изискуемата по закон компетентност; вписването е направено по начин и със способности, несъвместими с нормативните изисквания, т.е. в производството изобщо липсва орган и релевантен акт; или пък вписаните обстоятелства или обявените актове изобщо не подлежат на оповестяване в търговския регистър по смисъла на чл. 4 от ЗТРРЮЛНЦ, съгласно който в

²⁹⁴ По аргумент от Решение № 50158 от 29.03.2023 г. на ВКС по т. д. № 1156/2021 г., II т. о., ТК

²⁹⁵ Т. д. № 1635/2014 г. на ВКС, I т. о., Т. д. № 54/2016 г. на ВКС, I т. о., Т. д. № 2742/2017 г. на ВКС, II т. о., Т. д. № 949/2018 г. на ВКС, II т. о., Т. д. № 1749/2019 г. на ВКС, II т. о.

търговския регистър се вписват търговци, юридически лица с нестопанска цел и клонове на чуждестранни търговци и ЮЛНЦ, както и свързаните с тези субекти обстоятелства, за които е предвидено в закон, че подлежат на вписване.

2.4.2. Недопустимост на вписването

В някои случаи наличието на определен порок само по себе си не води до нищожност на вписването, тъй като порокът не е достатъчно сериозен, за да доведе до най-тежката форма на недействителност на вписването.

Такива се явяват недопустимите вписвания, при които са нарушени някои процедурни правила от гледна точка на сезирането и заявяването или реквизитите, формално изискуеми за редовно вписване. Недопустимо вписване би било налице, например, ако ДЛР извърши вписване, без да е сезирано, ако лицето, подало заявление за вписване, няма качеството на заявител, ако заявлението не е подадено с предвидения за целта образец, ако съобщението за вписване на дадено обстоятелство е направено от орган, без същият да има нужното качество или да са налице съответните законови основания, и пр.

Възможен е случай, в който лице без съответната компетентност извършва вписване в търговския регистър, като обаче представя вписването като извършено от длъжностно лице по регистрацията (например използвайки чужд квалифициран електронен подпис). Пример за такъв порок дава Живко Сталев²⁹⁶, адресирайки отразяване в търговските книги от нелегитимирано лице с фалшив подпис по времето на съдебната търговска регистрация. Авторът отнася такова вписване към недопустимите, тъй като се създава привидност за едно редовно вписване. Според действащото законодателство и съдебна практика описаният порок води до нищожност на вписването, тъй като от значение е дали лицето, извършило вписването, притежава изискуемата за целта компетентност, а въпросът дали е налице или не привидност за редовност е ирелевантен в случая.

2.4.3. Вписване на несъществуващо обстоятелство

Вписване на несъществуващо обстоятелство има в случаите, когато обстоятелство, отразено в търговския регистър, никога не е възниквало, или когато обстоятелството е съществувало по времето на вписването, но е било обявено за недействително на по-късен етап. Без значение е от какъв фактически състав произтича обстоятелството. При всички положения, обстоятелството следва да е годно да бъде валидно вписано. В противен случай ще е налице хипотезата на нищожно вписване.

Следва да се прави разграничение между отмяна на решение по чл. 74 от ТЗ (специално производство) и заличаване на вписване поради невзето решение на общото събрание, като във втория случай ще са налице основанията за предявяване на иска по чл. 29 ЗТРРЮЛНЦ поради вписване на несъществуващо обстоятелство.

Възможно е в даден момент вписаните обстоятелства вече да не са актуални поради промени във фактическата обстановка. В този случай не се касае за същински порок на вписването и редът за защита срещу вписване не намира приложение. Привеждането на отразяванията в търговския регистър с действителността се извършва чрез ново вписване по реда на закона, скрепено е със задължение за подаване на заявление в нормативно установен срок от възникване на новото положение, вследствие на което в търговския регистър надлежно биват отразени актуалните факти по партидата на регистърния субект (в този смисъл чл. 6, ал. 2 от ЗТРРЮЛНЦ).

Възможно е вписването, несъответстващо на действителното положение, да се дължи на грешки и непълноти при пренасянето на данните от заявлението или актовете в търговския регистър от страна на длъжностното лице по регистрацията. Изправянето на това несъответствие също се извършва по особен ред, различен от защитата срещу вписване. Законът вменява задължение за поправянето на този тип нередовно вписване на Агенция по вписванията, което същата следва да извърши служебно (чл. 28, ал. 1 ЗТРРЮЛНЦ). До

296 Сталев, Ж., Търговски регистър, 1994, стр. 224 - 266

отстраняване на грешките и непълнотите се пристъпва по искане на заявителя или от заинтересовано лице по образец, утвърден от изпълнителния директор на Агенция по вписванията (чл. 96б Наредба за водене, съхраняване и достъп до търговския регистър и регистъра на ЮЛНЦ). Тъй като в случая се касае за отразяване на данни в търговския регистър по инициатива на овластено от закона лице, би следвало образецът на искане за изправяне на грешки също да бъде утвърден с горепосочената наредба, следвайки уредбата на заявленията за вписване. По отношение на това искане следва да се прилагат правилата за разглеждане на заявленията от ДЛР, съответно при невписване да е налице възможността за обжалване по чл. 25 ЗТРРЮЛНЦ. В противен случай се нарушава принципът за прилагане на еднакви критерии при равни условия по закон, заложен в чл. 2а, т. 3 ЗТРРЮЛНЦ и се стига до фактически откази по искания за изправяне на грешки (на практика откази да се впише релевантно обстоятелство), с простото отбелязване „не вписва“ по искането. Недопустими са подобни произволни и немотивирани произнасяния от страна на ДЛР, при това без възможност да се използва механизмът за атакуване на отказ. Третирането на исканията за изправяне на грешки и непълноти аналогично на заявленията за вписване следва да бъде изрично уредено от закона.

От значение за установителния иск по чл. 29, ал. 1 ЗТРРЮЛНЦ са наведените от ищеца факти, които според него водят до порок на вписването от вида на визираните в закона (нищожност или недопустимост на вписването или несъществуване на вписано обстоятелство), но не и конкретният порок. Дадената от ищеца правна квалификация не обвързва съда, а тя следва да бъде определена служебно от съдебния състав. По тази причина при произнасянето по такъв иск съдът е длъжен служебно да прецени дали наведените от ищеца и доказани факти водят до порок на вписването от вида на посочените в чл. 29, ал. 1 от ЗТРРЮЛНЦ и ако установи такъв – да го прогласи.²⁹⁷

Когато искът се предявява от трето заинтересовано лице, ответник в производството по чл. 29 ЗТРРЮЛНЦ е субектът, по чиято партия е направено вписването, тъй като това вписване се отразява в неговата правна сфера. Нередовното вписване следва да бъде установено конкретно по отношение на този субект.

Претенциите за недопустимост или нищожност на вписване, както и за вписване на несъществуващо обстоятелство, се разглеждат само по специалния исков ред на чл. 29 ЗТР. Не е допустимо навеждането им инцидентно, чрез възражение.²⁹⁸

Когато е предявен иск за недействителност на правна сделка, с уважаването на този иск може да бъде установено порочно вписване в същото производство по предявен иск на основание чл. 29 ЗТРРЮЛНЦ.²⁹⁹

За предявяване на иска по чл. 29 ЗТРРЮЛНЦ законът не е определил преклузивен срок.

2.5. Недействителност на учредено дружество

Особено производство е предвидено в случаите, когато е било вписано дружество при наличие на пороци във фактическия състав при учредяването му.

Производството е исково и се реализира по реда на чл. 70 ТЗ. Искът се предявява срещу дружеството от всеки заинтересован или от прокурора пред окръжния съд по седалището на дружеството. Предвиден е преклузивен срок за допустимост на исковата молба от 1 година, считано от възникване на дружеството (неговото вписване в търговския регистър).

С решение на съда дружеството се обявява за недействително, решението е конститутивно и произвежда действие от влизането си в сила. В закона изчерпателно са изброени основанията за недействителност на дружеството. При наличие на някои от тези основания, в ал. 2 на чл. 70 ТЗ е разписана възможност, ако нарушенията вече са отстранени или бъдат поправени в даден от съда срок преди приключване на производството, дружеството да продължи да съществува като редовно учредено такова.

297 Решение № 402 от 24.03.2023 г. на СГС по т. д. № 312/2022 г.

298 Маданска, Н., Оспорване на вписването в търговския регистър, 2012

299 Решение № 50158 от 29.03.2023 г. на ВКС по т. д. № 1156/2021 г., II т. о., ТК

В съпоставка с другите хипотези на нередовно вписване, пряко следствие от обявяването на недействителността на дружеството не е директното му заличаване от търговския регистър, а вписването на съдебното решение, по силата на което дружеството се смята прекратено. Решението поражда действие от влизането си в сила занапред, а последиците са като от прекратяване на съответния вид търговско дружество.

Нормата на чл. 70, ал. 3 ТЗ задължава съда да изпрати решението в Агенция по вписванията за извършване на ликвидация. Едва след приключване на ликвидацията се извършва вписване в от търговския регистър на прекратяване на дружеството.

2.6. Прекратяване на юридическо лице с нестопанска цел по чл. 13, ал. 1, т. 3, б. „а“ и б. „б“ от Закона за юридическите лица с нестопанска цел

Аналогични законови основания, касаещи прекратяване на юридическите лица с нестопанска цел, се съдържат в чл. 13, ал. 1, т. 3, б. „а“ и б. „б“ от Закона за юридическите лица с нестопанска цел (ЗЮЛНЦ). В хипотезата на б. „а“ от посочената разпоредба юридическото лице с нестопанска цел (ЮЛНЦ) се прекратява по съдебен ред, когато не е учредено по законния ред, а в хипотезата на б. „б“ – когато дейността на ЮЛНЦ противоречи на Конституцията, на законите и на добрите нрави. Подобно на уредбата по Търговския закон, ЗЮЛНЦ третира посочените хипотези като основание за прекратяване на ЮЛНЦ, без обаче изрично да предвижда ЮЛНЦ да се обявява за недействително с решението на компетентния съд. Производството е исково и може да се иницира от всеки заинтересован или от прокурора, с ответник – юридическото лице с нестопанска цел. В съпоставка с разпоредбата на чл. 70 ТЗ, в ЗЮЛНЦ законодателят не посочва изчерпателно конкретните пороци, при наличието на които се счита, че ЮЛНЦ „не е учредено по законния ред“. Заключение за нередовно учредяване се извежда от закона за всеки отделен случай. Пороците следва да засягат фактическия състав на самото учредяване, редът за което е разписан в ЗЮЛНЦ, явяващ се в случая общ закон. Доколко субектът е спазил или не други изисквания или процедури, свързани с функционирането му, само по себе си не се отразява на възникването му като валиден правен субект и не е предмет на обсъжданото специално производство.³⁰⁰

Като възможност за саниране на дружеството, съдът дава срок до 6 месеца за отстраняване на основанията за прекратяване и неговите последици.

За разлика от производството по Търговския закон, липсва преклузивен срок за предявяване на иска по чл. 13, ал. 1, т. 3, б. „а“ от ЗТРЮЛНЦ. Доколкото това нормативно положение по-скоро не е целено от законодателя, удачно е в бъдеще текстът на чл. 13 ЗЮЛНЦ да се предвиди такъв преклузивен срок, с цел заздравяване на ЮЛНЦ по подобие на търговските дружества.

3. Спиране на регистърното производство на основание чл. 19, ал. 6 от ЗТРЮЛНЦ

Веднъж извършено, нередовното вписване в търговския регистър (с изключение на нищожните вписвания) поражда правни последици. Фактът на заличаването не отменя тези последици с обратна сила. Това следва от чл. 8 от ЗТРЮЛНЦ, предвиждащ заличаването да поражда своето действие занапред.

Макар че се явява продължение на принципите за достоверност на вписванията в търговския регистър, в практиката това правно положение е свързано с множество казуси, обхващащи сложен комплекс от търговски, имуществени, наследствени и административни отношения, развили се през времето, през което е било налице нередовното вписване. Макар и порочно, подобно оповестяване в търговския регистър се явява противопоставимо на трети добросъвестни лица и от него обикновено произтичат по-нататъшни действия и вписвания с отражение в правната сфера на лицата. Например, един нередовно избран управител може да сключи сделки от името на дружеството или да се разпорежи с неговото имущество; незаконосъобразно решение на общото събрание може да има отражение върху членството, капитала и самото съществуване на дружеството; незаконно приет съдружник участва в

приемането на последващите решения на общото събрание, може да прехвърли дяла си или да придобие останалите дялове и да овладее дружеството с всички произтичащи от това последици.

Описаните дотук механизми за защита срещу нередовно вписване се прилагат след като отбелязването в търговския регистър вече е факт. Исковото производство в някои случаи отнема години, през което време порочното вписване съществува и поражда своя ефект.

За да се предотврати изначално възможността да се стигне до порочно вписване, чл. 19, ал. 6 от ЗТРРЮЛНЦ препраща към уредбата на ГПК, относима към спиране на охранителните производства (чл. 536 ГПК). Процедурата се инициира по молба до съда от заинтересовано лице.

За да е допустима молбата, на първо място следва да е подадено заявление за вписване към търговския регистър, т.е. да е започнало регистърно производство. Преценката, която съдът дължи по същество, е дали е налице всящ спор относно правоотношение, което е условие за произнасяне на длъжностното лице по регистрацията относно исканото вписване. Доколкото в случая не се формира сила на пресъдено нещо, съдът прави формална проверка дали са налице посочените предпоставки. При положителен отговор на този въпрос, съдът спира с определение регистърното производство и уведомява Агенция по вписванията.

Производството се иницира, например, в случаите, когато е предявен иск по чл. 74 от Търговския закон за отмяна на решение на общото събрание на дружество.

От изхода на всящото дело зависи произнасянето по заявлението, по което е постановено спиране на регистърното производство.

Молбата по чл. 19, ал. 6 ЗТРРЮЛНЦ следва да се подаде след подаване на заявлението за вписване в търговския регистър, но преди произнасяне на ДЛР, за което съгласно чл. 19, ал. 2 от ЗТРРЮЛНЦ е предвиден кратък срок от три работни дни, който трябва стриктно да се следи.

4. Заличаване на вписването

Окончателно премахване на порочното вписване от търговския регистър се постига само чрез заличаването му, с което вписването губи занапред присъщото си доказателствено, оповестително и конститутивно действие (нищожните вписвания изначално не пораждат действие).

Заличаването на вписване като следствие от упражняване на правото на защита срещу вписване следва от разпоредбата на чл. 30 ЗТРРЮЛНЦ, визираща заличаване само в хипотезите на уважаване на иска по чл. 29 ЗТРРЮЛНЦ (ал. 1 на чл. 30 ЗТРРЮЛНЦ) и при отмяна на решение на орган на търговец, кооперация или юридическо лице с нестопанска цел.

Заличаване се извършва при наличие на влязъл в сила акт на съда.

В редица случаи понятието „заличаване“ се употребява в закона в смисъл, различен от описания по-горе, като например в разпоредбите на чл. 47, ал. 1 ТЗ (прекръпяване на търговско представителство), чл. 141, ал. 4 ТЗ (оттегляне на управителя), чл. 273 ТЗ (приключване на ликвидацията), чл. 47 Закона за кооперациите (прекръпяване на кооперация) и пр. В посочените примери под „заличаване“ се разбира актуализиране в търговския регистър на обстоятелствата досежно съществуващо вписване, което по същество е редовно вписване.

Заличаването на вписване по смисъла на ЗТРРЮЛНЦ е отделен вид оповестяване в търговския регистър, приложимо към нередовните вписвания, чрез което се реализира същинската цел на защитата срещу вписване.

От момента на заличаването се прекръпява действието на порочното вписване, със заличаването се дава гласност на новото правно положение в контекста на сигурните и добросъвестни общественно-икономически отношения.

Така предвиденото в чл. 30, ал. 1 ЗТРРЮЛНЦ заличаване произвежда своите същински правни последици само ако няма последващи вписвания относно същото обстоятелство, извършени след длъжното вследствие на уважаване на иска заличаване. Ако са извършени последващи вписвания, подлежащото на заличаване вписване вече е прекратило своето правно действие. Това положение съответно се отразява на активната легитимация на ищеца, която

зависи от възможността вследствие на уважаване на иска, заличаването на вписаното обстоятелство да доведе до промяна в правното положение на ищеца чрез възстановяване състоянието на дружеството отпреди порочното вписване.³⁰¹ Такова възстановяване е недопустимо, ако са последвали нови вписвания относно обстоятелството, чието заличаване се иска. Оттук и ищецът няма няма основание да се счита активно легитимиран да подаде иска.

Когато в самостоятелно исково производство по чл. 29 от ЗТРРЮЛНЦ бъде установено, че вписаното в регистъра обстоятелство за избор на представител на регистърен субект не е възникнало валидно (т.е. че е вписано несъществуващо обстоятелство) и на това основание вписването е заличено, това автоматично не означава, че извършените до този момент от председателя процесуални действия по образуване и развитие на исков процес съставляват ненадлежно упражнено право на иск. Така, според Решение № 45 от 6.03.2015 г. на ВКС по гр. д. № 5124/2014 г., извършените действия от законен представител на кооперация, вписан въз основа на признато за несъществуващо решение на ОС, когато след извършването им е прието и вписано валидно решение за избора му и той с подразбиращи се действия ги е потвърдил, са валидни.

Обобщение

Действието на вписванията в търговския регистър създава гаранции за публичност, достоверност и стабилност на отношенията, закрепени чрез регистърното оповестяване. Тежестта, която законът придава на вписванията, осигурява защита на общественния интерес. Същият този интерес обаче поставя нуждата от справедливо и вярно отразяване на действителността пред абсолютизирането на един правен конструкт. По тази причина законът осигурява възможност за атакуване на вече извършените и породили своя ефект вписвания, които също могат да съдържат пороци и да не изпълняват ролята, за която са предназначени.

Заличаването на вписването като резултат от реализирането на предвидените за целта правни механизми (спорни съдебни производства) води до премахване на порочното вписване от търговския регистър и преустановяване на действието му.

Независимо от заличаването, фактът, че дадено вписване е съществувало и е пораждало действие в даден период, в някои случаи е свързано с трайни правни последици.

REFERENCES

- Stalev, Zh., Commercial Register, 1994 (оригинално заглавие: Сталев, Ж., Търговски регистър, 1994)
- Madanska, N., Contesting Commercial Register Entries, 2012 (оригинално заглавие: Маданска, Н., Оспорване на вписването в търговския регистър, 2012)
- Andreeva, D., Yanev, N., Mileva, M., The New Legal Framework of the Commercial Register, 2008 (оригинално заглавие: Андреева, Д., Янев, Н., Милева, М., Новата уредба на търговския регистър, 2008)
- Stavrou, St., Challenge: Entries, 2021 (оригинално заглавие: Ставру, Ст., Предизвикателство: Вписванията, 2021)

301 Решение № 260094 от 21.02.2023 г. на СГС по т. д. № 9/2020 г.